

Advies SARC - Sectorraad Kunsten en Erfgoed

9 november 2010

Instrument voor het toekennen van eregelden aan oudere kunstenaars met bijzondere verdienste in het kunsten- en letterenveld

---

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC wenst het reglement voor het toekennen van eregelden aan oudere kunstenaars en auteurs (2008) te evalueren en het instrument te verfijnen. Hij wil lessen trekken uit de eerste oefening, omdat dit instrument een meerwaarde en zelfs een noodzakelijkheid betekent voor die oudere kunstenaars die, eenmaal de 65 voorbij, financieel noodbehoevend zijn.

Doel op lange termijn is dat kunstenaars voldoende sociale en meer in het bijzonder pensioenrechten opbouwen om na hun actieve loopbaan in hun onderhoud te kunnen voorzien. Zolang dit doel niet gerealiseerd is, zal er echter een overgangsmaatregel nodig zijn. Het reglement rond de eregelden biedt een overgangsmaatregel voor oudere kunstenaars met een bijzondere verdienste.

We spreken in dit advies consequent over 'kunstenaars'. We beschouwen daarbij de definities die door de Commissie Kunstenaars van de Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) werden uitgedacht als voornaamste richtlijn en benadrukken daarbij dat het artistieke karakter best per dossier wordt beoordeeld.

ADVIES

---

1. De creatieve levensloop

In het professionele, creatieve leven van een kunstenaar zijn er grofweg drie perioden te onderscheiden: de opbouw van een carrière, een periode van verworvenheid, en één van afbouw.

In de eerste twee fasen bestaan er diverse ondersteuningsmaatregelen vanwege de overheid: allerhande beurzen, projectsubsidies, creatieopdrachten, minitoelagen, de kleine vergoedingsregeling, werkingssubsidies ondersteuningsregelingen en mentoraten voor literaire en andere auteurs alsook boekhandels en uitgevers. Al deze maatregelen maken deze periode voor de kunstenaar leefbaar zonder evenwel sociale opbouw voor de laatste fase.

In de laatste fase van een carrière valt een kunstenaar immers meer en meer uit de boot: men komt minder in aanmerking voor subsidies en beurzen en er zijn minder publieke optredens mogelijk. Veel kunstenaars die nu in de derde fase zitten of deze naderen, hebben ook niet de kans gehad om (langere tijd) sociale rechten, en meer in het bijzonder pensioenrechten, op te bouwen.

De realisatie van een artistieke activiteit kan volgens de Belgische wetgeving in verschillende statuten:

- als werknemer met een arbeidsovereenkomst (hetzij rechtstreeks met de opdrachtgever hetzij door tussenkomst van een SBK);
- als zelfstandige;
- zonder arbeidsovereenkomst en bewijs van zelfstandigheid wordt de prestatie van een kunstenaar voor wat betreft de sociale zekerheid gelijkgesteld met die van een werknemer;
- als ambtenaar (gaan we hier niet verder op in).

Opmerkelijk is dat er in het Kunstenaarsstatuut geen enkele voordeelregel is ingebouwd met het oog op pensioenopbouw. Alleen voor die kunstenaars die ressorteren onder het paritair comité 304 (vermakelijkheidsbedrijf) en waarvan de werkgevers gesubsidieerd zijn door de Vlaamse Gemeenschap, gebeurt dit wel. Met bovendien een voordeelregel voor oudere kunstenaars.

In de praktijk hebben vele kunstenaars te maken met onderbroken arbeidsprestaties, korte periodes van tewerkstelling afgewisseld met werkloosheidsperiodes, grote mobiliteit over de sectoren heen en grote fluctuaties van inkomsten over de jaren heen, waardoor de pensioenopbouw zeer fragmentair gebeurt of zelfs helemaal niet. Meer dan lief is, belanden de oudere kunstenaars daardoor in een situatie die financieel niet correct is en die zo sociaal onaanvaardbaar wordt.

Het Kunstenaarsstatuut moet daarom verfijnd worden opdat pensioenopbouw voor iedereen verzekerd is. Dit is een vorm van maatschappelijke erkenning van de kwaliteiten, inzet en het artistieke werk van elke kunstenaar. Het is ook een consequente voortzetting van het ondersteuningsbeleid voor actieve kunstenaars.

2. Overgangsmaatregel: uitdovend systeem van 'eregelden'

Bovenstaande redenering noopt ertoe om een sociale correctie te bewerkstelligen voor oudere kunstenaars met een bijzondere verdienste. Het betreft een systeem op middellange termijn, dat uitdovend moet zijn in functie van de mogelijkheid die kunstenaars intussen krijgen om hun pensioenrechten verder op te bouwen.

In wat volgt, stellen we een aantal criteria voorop, waaraan een dergelijk systeem volgens ons moet voldoen.

2.1 Mogelijke kandidaten

- Zowel scheppende als uitvoerende kunstenaars met een bijzondere verdienste en die een minimale betrokkenheid hebben van minstens 20 jaar bij het Vlaamse kunstgebeuren kunnen in aanmerking komen. Het belang en de kwaliteit van het oeuvre van de kunstenaar binnen het hedendaagse kunstenlandschap en/of binnen de internationale context is onderkend, evenals het belang en de kwaliteit van het door de kunstenaar afgelegde parcours.
- Er wordt rekening gehouden met de specificiteit van elke sector.

- Enkel voor personen die in een noodbehoevende financiële situatie zijn beland waardoor ze niet meer in voldoende mate in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Dit laatste wordt bepaald in functie van een nader vast te leggen referentie.
- Kunstenaars kunnen zelf een aanvraag indienen of voorgedragen worden door een steunpunt of fonds. Er kan hiervoor een beroep worden gedaan op door de sector als representatief erkende belangenbehartigers.

2.2 Beoordeling van de kandidaten

- Een onafhankelijke commissie beoordeelt de aanvragen en voordrachten en maakt een evenwichtige keuze op basis van de verdienste. Deze commissie wordt samengesteld door de bevoegde minister, op voordracht van de administratie.
- De administratie oordeelt over de financiële nood van de individuele kunstenaars.
- De commissie maakt keuzes volgens de beschikbare (budgettaire) ruimte en volgens de huidige noden. Er wordt naar een evenwicht gestreefd doorheen de tijd. Er moet niet naar evenredigheid worden gestreefd: niet elke discipline moet elk jaar of in dezelfde mate aan bod komen.
- De commissie functioneert als één college.
- De namen van de kandidaten en de uiteindelijk geselecteerden moeten op alle niveaus met de grootst mogelijke discretie worden behandeld.

2.3 Voorwaarden voor de steunmaatregel

- Het principe van de toekenning van een eregeld en de modaliteiten ervan, moeten decretaal verankerd worden, bijvoorbeeld in het Kunstendecreet – ook voor kunstenaars die tijdens hun actieve loopbaan ondersteund (kunnen) worden via een fonds.
- Het eregeld moet belastingvrij zijn.
- Het eregeld is in principe voor het leven, voor zover de kunstenaar financieel noodbehoevend blijft. Maar anderzijds moeten instap en uitstap mogelijk blijven zonder het systeem te hypothekeren (zie volgende punten).
- We stellen een ‘maximaal rendement’ voor vanuit de veronderstelling dat het een uitdovend systeem op lange termijn, ca. 25 jaar, is. We hopen immers dat het Kunstenaarsstatuut over een 25-tal jaar voldoende geëvolueerd en ingeburgerd is om te kunnen voorzien in de opbouw van de sociale rechten van alle kunstenaars.
  - Jaar 1: toekenning van eregeld aan 25 personen
  - Aangroei van maximaal 5 nieuwe toekenningen per jaar dat daarop volgt
  - Met een gemiddelde van 15 jaar ondersteuning per persoon, vanaf de wettelijke pensioenleeftijd.
- De administratie moet een aantal objectieve mechanismen inbouwen om de sociale noodzaak blijvend te controleren. Het eregeld kan bijvoorbeeld wegvallen bij het verwerven van een grote erfenis, prijs,...
- Er dient door de administratie een grens vastgelegd te worden die dient als grens voor het bepalen van de behoefte. Iedere kandidaat die onder deze grens zit, zou hetzelfde bedrag krijgen (voorstel grootte eregeld: € 9.000,- per jaar, d.w.z. € 750,- per maand).

3. Conclusie: waarnaar we streven

Kunstenaars die er een verdienstelijke creatieve loopbaan hebben op zitten, zouden zonder financiële zorgen moeten met pensioen kunnen gaan.

Om dit te bereiken, wordt er gebruik gemaakt van een set van regels, het Kunstenaarsstatuut, waarmee **tijdens de loopbaan sociale rechten** worden opgebouwd. Dit instrument moet **op korte termijn verfijnd** worden en pensioenopbouw verzekeren voor

alle kunstenaars. Daarnaast zijn er echter een aantal kunstenaars die nog niet de kans gehad hebben rechten op te bouwen en zo uit de boot vallen. Voor deze personen is het nodig dat er een **overgangsmaatregel** wordt voorzien. Het is belangrijk dat deze maatregel ten dienste staat van verdienstelijke kunstenaars die het werkelijk nodig hebben. Om dat te bepalen, worden hierboven een **aantal voorwaarden** en mechanismen voorgesteld.

Deze overgangsmaatregel is echter slechts een overgang tussen de huidige, onaanvaardbare situatie en een ideale toekomstige situatie waarin er geen steun meer nodig is, maar kunstenaars doorheen hun loopbaan zelf hun sociale zekerheid hebben kunnen veiligstellen.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Johan Thielemans, voorzitter
Chantal De Smet, ondervoorzitter
Hanne Schuermans, secretaris